

INHOUD

1

Een uitnodiging	15
Vertrek	21
Twee jaar op straat	27
Twee boeken	35
Waarom is de onbelangrijkste vraag	41
Het voorwoord van <i>Dansmanieën</i>	50
Bibliotheek	63
Ervaren	68
Ben jij ook een moedereend?	74
Mank	80
Elias' monoloog	85
<i>Elf</i>	94
De zwarte slang	99
Een ritueel	109
Hij was op haar begrafenis	118
<i>Danswoede (1)</i>	127

2

1,2,3	137
Erin om eruit te komen	146
Het schreeuwen	152

Uiteindes	163
<i>Danswoede (2)</i>	170
Slaapwandelen	178
Je moeder, die je het beste kent	187
Drager	194
De zoon	201
<i>Danswoede (3)</i>	211

3

<i>Stop! Stop! Stop! Kom! Kom! Kom!</i>	225
Bedrand	230
De kleine getuige	236
Twee manieren van dansen	244
Uiteindes	249
Handschrift en gedachten	253
Over het randje	258
<i>Patiënt E</i>	264
Nauwelijks aanraken	271
<i>Danswoede (4)</i>	277
Degene die doet vergeten	282
Ontwaken	286

Een vrouw begint te dansen, ze weet zelf niet waarom. Ze danst haar huis uit, de straten van de oude stad in, en kan niet stoppen. Door haar voeten te volgen verliest ze haar verstand niet.

Algauw sluiten anderen zich bij haar aan. Mannen, vrouwen, kinderen. Ze bewegen ritmisch en sierlijk, maar doen dat huilend of schreeuwend van angst. Honderd, duizend radeloze dansers.

De vrouw begon, maar ze is niet de eerste die instort. Een man breekt een been en valt op straat. Hij probeert nog even door te gaan, maar liggend in het zand vallen zijn bewegingen al snel stil. Anderen raken uitgeput en zijgen ineem, maar na een tijd staan ze gewoon weer op en gaan door. Op de derde dag valt de eerste dode, een man wiens hart het begaf.

Omstanders weten niet wat ze moeten doen. Als ze de slachtoffers bedwingen ontstaan er gevechten, zodra ze hen loslaten dansen ze gewoon weer verder. En wanneer ze treuren om hun bezeten geliefden worden die woedend.

Sommige omstanders dansen met de slachtoffers. Ze doen dat uit eigen wil, zijn zelf niet gegrepen door wat duidelijk besmettelijk is.

Een jongen probeert met de vrouw te dansen, hij wil haar

helpen uitbannen wat haar voortdrijft. Hij doet alsof hij ook bezeten is, tot het moment dat hij dat daadwerkelijk is.

De vrouw en de jongen hebben geen oog meer voor elkaar en dansen alleen verder, ieder voor zich. Ze raken elkaar kwijt in de groeiende mensenmassa.

1

Een uitnodiging

‘De professor wenst je nog eenmaal te ontmoeten.’

Zo luidde de eerste zin van de brief waarin Elias verteld werd dat Encke ging sterven, de man die hem jaren geleden geholpen had het boek over zijn moeder te schrijven. Hij vond hem op de deurmat tijdens een van de vele rondjes door het appartement dat nooit echt het zijne was geworden. Lopend dacht hij beter na, dacht hij, en in die tijd deed hij vooral dat: denken, rondjes lopen door het huis terwijl hij zou moeten schrijven. Zijn voeten telden hun stappen, een stem in zijn hoofd zei *huh* bij oneven en *die* bij even, en hij zorgde er altijd voor dat hij op een *die* aankwam waar hij wilde zijn. Hij wist inmiddels wat voor omweggetjes hij moest nemen om bevredigend aan te komen bij de koelkast, de wc, het raam. *Huh die, huh die, huh die, huh die, huh dié.*

Zijn gedachten maakten ondertussen hun eigen omwegen. *Eerst denken, dan schrijven, eerst denken, dan schrijven* – het waren vaak zulke zinnnetjes waarover hij nadacht, waarmée hij nadacht. Ze bleven eindeloos opklinken in zijn toch al niet zo stille hoofd. Vaak waren het adviezen van vroeger, hem als kind meegegeven, door zijn moeder vooral, maar ook op school, of later in zijn leven, door vrienden en geliefden, door redacteurs als

hij aan een verhaal werkte of door recensenten nadat hij het voltooid had – opmerkingen die inmiddels van betekenis leken te zijn veranderd. Voor een kind waren het vast goede tips, maar hem, een man van bijna vijftig, verlamden ze juist. *Niet te veel nadenken. Je piekert te veel. Je bent te streng voor jezelf. Kijk niet zo vaak achterom.* Of juist: *eerst denken, dan doen.* Zijn moeder weer, keer op keer: *eerst denken, dan doen* (vaak gevolgd door: *je lijkt op hém*, waarmee ze haar vader bedoelde). Maar er is zo weinig om over na te denken als je nog niets geschreven hebt, dus ging hij steeds maar weer achter zijn bureau zitten en typte verder aan een passage waarvan hij vaak niet eens wist wat die te maken had met het verhaal dat hij voor ogen had.

Elias zat in de lage stoel bij het raam, zijn benen voor zich gestrekt op de grond. Als hij niet liep of schreef zat hij daar. Hij hield de brief in zijn schoot, een grauwwit vel met twee horizontale vouwlijnen. Drie vlakken en twee lijnen, zag hij, en hij wist meteen dat alles zou veranderen door dit bericht over de aanstaande dood van zijn oude mentor. Zijn vingers streelden het papier, zijn linkerduim klonk net wat anders dan zijn rechter, alsof die gladder was. Het duurde even voor hij hiermee kon stoppen.

De brief, die hij inmiddels twee keer had gelezen, was geschreven door Enckes vrouw Ea. Hij had haar een paar keer kort ontmoet bij hen thuis en hij herinnerde zich haar als een afstandelijke vrouw. Ook nu gaf ze hem niet echt het gevoel dat hij welkom was, haar dwingende uitnodiging ten spijt.

Het appartement om hem heen wekte een lege, verlaten

indruk, ondanks de stapels boeken, onder tassen en kleren bedolven stoelen en een tafel vol kranten en gebruikte borden. Hij woonde hier al weer meer dan een jaar, maar hij was er nog altijd niet thuis. Amper twee jaar had hij op straat geleefd, maar soms was het alsof dat leven hem beter paste dan dit, het overdekte en beschermde. Op den duur had hij zo zijn adresjes gehad om even bij te komen, zich te wassen, een volle nacht te slapen, maar aanvankelijk sliep hij buiten – achter elektriciteitshuisjes en tussen de struiken in de parken.

Hoe was hij de dagen doorgekomen? Dat een manier van leven die hem zo gemakkelijk was afgegaan zich zo moeilijk liet herinneren kwam hem vreemd logisch voor. Toen hij alles verloor was het alsof de dingen op hun plek vielen. Alles ging vanzelf en niets bleef aan hem kleven. De veiligheid van het niets; onder het dieptepunt gaapte geen leegte. Hij betrapte zich er met regelmaat op terug te verlangen naar het niet-hebben, naar het nauwelijks-zijn. Naar het voortgedreven worden door niets anders dan zijn eigen voeten. *Huh die huh die.*

Niet dat hij er goed aan toe was geweest, het was allemaal vrij treurig, afgezaagd bovendien: in de war, kwaad, onder invloed, smerig. Hij had letterlijk om zijn moeder gejammerd, dagen- en nachtenlang.

De waanzin die hem toen voortdreef was nu niet langer zichtbaar. Soms trilde zijn hand, soms een ooglid, maar nooit meer dan dat. Hij had de gekte getemd. Daarvan had hij zich in elk geval overtuigd, wat in feite op hetzelfde neerkwam. Hij liet haar alleen nog los wanneer hij schreef. Wat hij tegenwoordig nog schreef was dan ook

even onbeteugeld als hijzelf destijds. Schrijven als dansen. Het kwam niet eens meer in hem op het naar zijn redacteur te sturen, het überhaupt ooit aan iemand te laten lezen. Wat hij maakte was volkomen eigen, het was niet langer alsof hij een kunstje deed, om anderen te plezieren met zinnen die zich lieten vatten. Geen verhaallijnen, bedoeld voor mensen die een tekst waar hij jaren aan gewerkt had vluchtig lazen ter verstrooiing, nooit meer zou hij zijn informatie doseren, spanning opbouwen, de lezer aan de hand nemen. Er was een last van zijn schouders gevallen toen hij die lezer uit de hele productieketen had verwijderd. Of nee: hij was nu de lezer, schrijver en lezer ineen, en voor het eerst beleefde hij plezier aan het lezen van zijn eigen zinnen.

Het schrijven was er niet makkelijker op geworden. Nu zijn werk *echt* was kon het nog maar op één manier gerealiseerd worden, en die manier vinden werd de ware beproeving. Voorheen kon hij regels volgen – hij kende die goed, zijn hele leven zat hij immers al in de boeken –, kenmerken afvinken waaraan zijn fictie moest voldoen. Het enige kenmerk nu was haar betekenisloosheid, een notie waarvan hij vroeger gedacht zou hebben dat ze samenviel met willekeur. *Gewoon maar wat doen*: bestond er iets moeilijkers?

En anders was Nathaniel daar wel, zijn redacteur van het eerste uur. Het was alsof die de regels zelf had verzonnen, hij herkende ze niet eens meer als zodanig en het leek voor hem geen probleem te zijn liefde voor literatuur te combineren met een grenzeloze braafheid. Toch veraste hij Elias door hem alle ruimte te geven voor wat hij

Elias' experiment noemde, en de eerste (en laatste) keer dat die hem zijn verhalen-nieuwe-stijl had opgestuurd, had Nathaniel ze welwillend gelezen en hem verzekerd dat hij natuurlijk alles zou blijven uitgeven.

Enkele jaren geleden nog was hij een echte schrijver geweest. Een goede zelfs: zijn tweede en vooralnog laatste roman, *Danswoede*, zes jaar geleden verschenen, was een groot succes. Tegelijk had het boek, een grotendeels verzonnen familiegeschiedenis, de breuk met zijn moeder veroorzaakt. En die breuk, dat wist hij zeker, had een paar jaar later tot haar dood geleid. De dag na haar overlijden begonnen zijn krankzinnige twee jaren op straat.

Maar door het succes van *Danswoede* droeg zijn uitgeverij hem op handen en Nathaniel was dan ook degene die dit huis voor hem had geregeld. En die al die tijd dat hij zwierf op zijn boeken had gepast. Hij had zich zelfs bemoeid met de begrafenis van zijn moeder, maar Elias durfde daar later niet naar te vragen, beschaamd dat hijzelf niet aanwezig was geweest.

Op een dag had Nathaniel hem wakker gemaakt op een van zijn min of meer vaste plekken in de stad en hem zonder iets te zeggen meegenomen naar zijn auto. In de kofferbak en op de achterbank stonden boodschappen en wat volle tassen van de winkel waar Nathaniel ook zijn eigen kleren kocht. Ze reden naar zijn nieuwe adres, niet ver van de uitgeverij, en toen ze bovenkwamen wees Nathaniel hem de badkamer en liep zelf de keuken in met de tassen vol eten. Elias bleef langer in de badkamer dan nodig, stond lang onder de douche en nam de tijd zich te scheren. Hij hoorde pannen en borden en realiseerde zich